

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 29 juni 2004

B 1726-04

KLAGANDE OCH MOTPART

Riksåklagaren

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. LX

Offentlig försvarare och ombud: advokaten TN

2. FX

Offentlig försvarare och ombud: advokaten HC

SAKEN

Grov fridskränkning

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 5, dom den 12 mars 2004 i mål B 474-04

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut beträffande såväl LX som F X.

För försvaret av LX i Högsta domstolen tillerkänns TN ersättning av allmänna medel med sextioentusenåttahundrasjuttionio (61.879) kr, varav 33.750 kr för arbete, 23.475 kr för tidspillan och 4.654 kr för utlägg.

För försvaret av FX i Högsta domstolen tillerkänns HC ersättning av allmänna medel med sjuttiosextusensjuhundratio (76.710) kr, varav 42.500 kr för arbete, 28.750 kr för tidspillan och 5.460 kr för utlägg.

Staten skall svara för försvararkostnaderna i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen utdömer ett strängare fängelsestraff än det hovrätten har mätt ut för L och F X.

LX har yrkat att Högsta domstolen sätter ned straffet.

FX har yrkat att Högsta domstolen ådömer en lindrigare påföljd än den hovrätten bestämt.

Parterna har bestritt varandras yrkanden.

DOMSKÄL

I enlighet med hovrättens dom har LX och FX gjort sig skyldiga till följande gärningar.

LX och FX har under tiden den 1 januari 2000 – den 4 november 2003 tillsammans och i samförstånd misshandlat dottern ZX, född 1986, genom att

(åtalspunkt 1 b) LX den 10 februari 2003 tilldelat Z flera slag med skaftet på en hammare, vilket förorsakat smärta i händerna som Z höll fram för att avvärja slagen,

(åtalspunkt 1 c) LX den 6 mars 2003 tilldelat Z flera slag med en sopkvast vilket förorsakat smärta och blåmärke,

(åtalspunkt 1 e) FX vid något tillfälle under vintern 2003 dragit Z i håret och sparkat henne på benet vilket förorsakat smärta och blåmärken samt LX vid samma tillfälle tagit strupgrepp på Z och tilldelat henne flera slag i ansiktet med handen och ett slag i huvudet med skaftet på en yxa, vilket förorsakat smärta och blåmärken,

(åtalspunkt 1 h) LX den 1 november 2003 dels hållit Z i håret och tilldelat henne flera slag med handen, dels hållit ett strupgrepp på Z och slagit hennes huvud i väggen, vilket förorsakat smärta, bulnader i huvudet, svullnad i ansiktet och en blödande ”fläskläpp” samt

(åtalspunkt 1 i) LX den 3 november 2003 tilldelat Z flera slag i ansiktet med öppen och knuten hand, vilket förorsakat smärta, svullnad och blåmärken.

FX har därutöver under samma tidsperiod misshandlat ZX genom att

(åtalspunkt 1 d) vid upprepade tillfällen kasta fjärrkontrollen på Z, vilket förorsakat smärta,

(åtalspunkt 1 f) vid något tillfälle under våren 2002 tilldela Z flera slag med ett skohorn mot ansiktet, vilket förorsakat smärta i armarna som Z höll fram för att avvärja slagen samt

(åtalspunkt 1 g) den 15 oktober 2003 dra Z i håret och tilldela henne en spark i ryggen, vilket förorsakat smärta, bulor i huvudet och ömhet under vänster skulderblad.

Gärningarna har av domstolarna i enlighet med åklagarens yrkande bedömts som grov fridskränkning. Särskilt mot bakgrund av hur åklagaren i detta fall utformat gärningsbeskrivningen finns anledning att inledningsvis något beröra fridskränkningens brottets uppbyggnad. I gärningsbeskrivningen anges att LX och FX misshandlat Z under tiden den 1 januari 2000 – den 4 november 2003 *bl.a.* genom att utföra de därefter uppräknade gärningarna. Uttryckssättet kan ge upphov till tvivkan om huruvida åtalet innefattar annat än de särskilt preciserade gärningstillfällena. Fridskränkningens brott är emellertid inte konstruerat som ett fortlöpande, perdurerande, brott. Det är fråga om enskilda gärningar som straffbeläggs för sig men sedda i sitt sammanhang och med ett särskilt rekvisit – att var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning – som är det som ger brottet dess fridsstörande karaktär. (Prop. 1997/98:55 s. 132.) En annan sak är att det, när det gäller t.ex. misshandelsbrott av nu ifrågavarande slag, kan vara godtagbart att till grund för en fällande dom läggs, förutom vissa detaljerat beskrivna och tidsbestämda gärningar, ytterligare gärningar av likartat slag som begåtts under en viss tidsperiod och där det hålls mera öppet exakt tidpunkt, plats och kanske även tillvägagångssätt för respektive gärning (jfr NJA 1991 s. 83).

LX och FX döms alltså för de enskilda gärningar, angivna ovan, som hovrätten funnit styrkta.

För att brotten skall bedömas som grov fridskränkning krävs som nyss angetts att var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av den utsatta personens integritet. En lång tidsrymd mellan de enskilda kränkningarna kan medfö-

ra att det rekvisitet inte är uppfyllt (Holmqvist m.fl., Brottsbalken, supplement 11, s. 4:19 a). De misshandelsbrott som FX döms för har huvudsakligen begåtts under år 2003. En gärning har inträffat under våren 2002 och härtill kommer de inte närmare tidsbestämda misshandelsbrotten som skett med hjälp av en fjärrkontroll. Beträffande LX har samtliga misshandelsbrott ägt rum under år 2003. Det får anses att de gärningar LX och FX döms för har utgjort led i en upprepad kränkning av Zs integritet. Gärningarna har varit ägnade att allvarligt skada Zs självkänsla. Såväl LX som FX skall därför, som domstolarna funnit, dömas för grov fridskränkning.

För brottet grov fridskränkning är stadgat fängelse lägst sex månader och högst sex år.

Straff skall inom ramen för den tillämpliga straffskalan mätas ut efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet skall särskilt beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft. (29 kap. 1 § brottsbalken.)

De fysiska skadorna på Z efter misshandelstillfällena har såvitt framgår varit av mindre allvarligt slag. Det måste emellertid beaktas att det förekommit struhtag och slag med tillhyggen, såsom skaft på hammare och yxa. Utredningen ger vidare stöd för bedömningen att Z har påverkats psykiskt av misshandeln.

Vid bedömningen av gärningarnas straffvärde innebär konstruktionen av fridskränkingsbrottet att det kan göras en helhetsbedömning av den kränkta personens situation (a. prop. s. 81). Självfallet kan inte vägas in ansvarspåståenden som de åtalade frikänts från, något som i förevarande fall gäller vissa enskilda misshandelsgärningar och samtliga hot. Även påståendet om förolämpning skall

lämnas därhän. Det är omständigheterna vid brotten som är avgörande för straffvärdebedömningen. Vid den bedömningen är domstolen oförhindrad att ta upp omständigheter som inte framgår av gärningsbeskrivningen (jfr NJA 2003 s. 486). Det kan således i detta fall beaktas att kränkningen av Z i samband med flera av misshandelsbrotten förstärkts genom att föräldrarna utsatt henne för nedläggande tillmälen. Även i övrigt har misshandeln skett under kränkande former, såsom genom sparkar.

Riksåklagaren har beträffande LXs och FXs avsikter och motiv för gärningarna gjort gällande att det har varit fråga om s.k. hedersrelaterad brottslighet, vilket enligt Riksåklagaren utgör en försvårande omständighet. Riksåklagaren har därvid uppehållit sig vid definitioner på begreppet hedersbrott som lagts fast i offentliga publikationer och som särskilt kännetecknande för omständigheterna kring sådana brott framhållit att anhöriga utövar extrem kontroll och att övrig släkt och omgivningen tar parti mot den drabbade.

LX och FX har bestritt att deras handlande kan betecknas som hedersbrott och uppgett att de inte lever efter muslimska regler utan följer svenska normer, vilket bl.a. innebär att deras barn inklusive Z haft stor frihet att träffa kamrater av båda könen. De har anfört att gärningarna har skett i uppfostringssyfte eftersom de oroade sig över Zs livsföring och de har lämnat exempel på händelser som enligt deras uppfattning har utgjort anledning till oro. Huruvida deras oro har varit befogad eller ej har inte klarlagts i målet men det kan inte anses utrett att omständigheterna har varit sådana som enligt Riksåklagaren karakteriserar hedersbrott. Vad nu sagts innebär å andra sidan inte att det föreligger några förmildrande omständigheter när det gäller motivet för gärningarna, och detta gäller även för det fall LXs och FXs uppgifter om bakgrunden till deras handlande skulle vara riktiga.

Enligt 29 kap. 2 § 3 brottsbalken skall som försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet särskilt beaktas om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller särskilda svårigheter att värja sig. Bestämmelsen är tillämplig när en förälder utövar våld mot sitt barn och därigenom inte bara skadar eller kränker barnet utan också riskerar barnets tillit till föräldern och behov i vidare mening av en trygg hemmiljö. I syfte att tydliggöra och markera att exempelvis brott mot närstående barn ofta bör åsättas ett högre straffvärde, just för att barnet därigenom riskerar att berövas sin trygghet (jfr prop. 2002/03:53 s. 71), har med giltighet från och med den 1 juli 2003 införts en särskild punkt 8 i 29 kap. 2 § brottsbalken, vari som straffskärpningsgrund anges att brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person. Beträffande Z bör beaktas att båda föräldrarna, som skulle utgöra hennes trygghet, utsatt henne för misshandel i det gemensamma hemmet. Hon var visserligen inte längre något litet barn och hade uppnått sådan ålder att hon själv kunde vända sig till andra med sina problem i hemmet, men detta leder inte till att det synsätt som ligger bakom punkten 8, och som dessförinnan får anses ha gällt utan denna uttryckliga regel, inte bör påverka straffvärdet.

Det framstår vid bestämmandet av straffvärdet för brottsligheten som naturligt att jämföra med brottet grov kvinnofridskränkning. Med tanke på i 29 kap. 2 § brottsbalken upptagna straffskärpningsgrunder när det gäller brott mot barn bör straffet vara högre än straffet för motsvarande gärning mot en vuxen person. Vid en sådan bedömning framstår det av hovrätten bestämda straffvärdet om ett år och sex månader för envar av LX och FX som väl avvägt. Det finns vid brott av den ifrågavarande arten med ett så högt straffvärde inte möjlighet att välja annan påföljd än fängelse. Hovrättens domslut skall därmed fastställas beträffande såväl LX som FX.

HC har begärt ersättning med 4.000 kr såsom utlägg för konsultation med psykiatern Riyadh al-Baldawi vid Orienthälsan i Stockholm. Denna kostnad är inte ersättningsgill såsom utlägg utan bör beaktas vid bestämmandet av försvararens ersättning för arbete.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Thorsson, Regner, Nyström (referent), Calissendorff och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Hedvall